

φάσκελο

Σάββατο, 11 Μαΐου 2013

6:58 πμ

Το σημερινό **φάσκελο** που λέγεται για την **μούντζα** και ο Καθ. Γ. Μπαμπινιώτης το ετυμολογεί από το Ελληνιστικό «**σφάκελος**»: μεσαίο δάκτυλο του χεριού και η υβριστική χειρονομία με αυτό το δάκτυλο.

131 ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ σ.1525

Και ο Τριανταφυλλίδης στο Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

★ φάσκελο το [fáskelo] O41 : υβριστική χειρονομία· μούντζα: Έριξα ένα φάσκελο στον ταξιτζή που κόντεψε να με χτυπήσει.

[ελνστ. σφάκελος ὁ `αισχρή χειρονομία με το μεσαίο δάκτυλο' (αρχ. σημ.: `σπασμός') με μετάθ. του [s] και μεταπλ. σε ουδ. με βάση την αιτ.]

To Liddell Scott. A Greek-English Lexicon

σφάκελος

1. Γαγγραινα
2. Σπασμός
3. Το μεσαίο δάκτυλο ἡσφάκῆλος ἢ φάκῆλος

Αλλιώς όμως μας το λέει ο Ducange στο γλωσσάριο του.

ΣΦΑΚΕΛΟΣ, *Digitus medius*. Scholia inedita in Æschyli Prometheum vinculum : Σφάκελος, τόπος, καὶ σφακελισμός, ἢ παραπληξία, καὶ ἢ σφῆψις τῶν μυελῶν· λέγει δὲ τὸ σφάκελος, καὶ ὁ μέσος τῆς χειρὸς δακτύλος, λέγει δὲ ὁ σφαιμὸς. Σφάκελον δὲ ἔνιοι πλεὺν σφῆψιν λέγουσι τῶν ὀστέων, καὶ σφακελῆσαι τὸ ἀνασαπλῦσαι. Σφάκελος, καὶ ἡ συλλογὴ τῶν ξύλων. Nicolaus Malaxus περὶ τῆς σημασίας τῶν ἐνομένων δακτύλων τῆς χειρὸς ἱερέως ἐν τῇ εὐλογίᾳ, &c. Τὸ μὲν ὄρθιον τῆς λιχανῆς, καὶ τὸ ἐπικαμπὲς τῆς μέσης, τῆς καὶ σφακέλου λεγόμενης, τὸ Ἰσθῆς ὄνομα προδήλως χαρακτηρίζει. Vide in Φάκελος.

Σφάκλος, eadem notione. Georgius Sanguinatus de partibus corporis humani, MS.

Σφάκλος ὁ τρίτος δακτύλος, τέταρτος ἐπικράτης.

Λέει ότι ο **φάκελος** χρησιμοποιείται στη χειρονομία του ιερέως που ευλογεί. Το σχήμα των δακτύλων συμβολίζει τον Ιησού (πως; πείτε μου!)

311 Glossarium ad Scriptores Mediae et Infimae Graecitatis Tomus II

Όταν κάνουμε υβριστική χειρονομία με το δάκτυλο κατά Μπαμπινιώτη συνήθως δε λέμε τίποτε. Η χειρονομία γίνεται γιατί δεν μπορούμε να μιλήσουμε ή να ακουστούμε. πχ. μετά από προσπέρασμα με αυτοκίνητο.

Μονον ο γνωστος τρελλος της Αθηνας, ο Βάγγος, χειρονομωντας ετσι επι δικαίων και αδικων φωναζε και την φράση «έσπασες, έσπασες» χωρις να γνωριζει ότι χρησιμοποιουσε την αρχαια σημασια του σφακελλου.

βλ. <<http://www.stougiannidis.gr/hypoglossal/8.htm>>

For Σπάκελος, as Φ in σφαῖρα. R. σπάω, (as Ψάω, Ψακὰς.) i.e. συ-σπάω, to draw together. See Next.
(2) Mrt. from Lat. *fascis*.

Σφάκελος, like ΣΦΑδασμός, spasm, convulsion; — convulsive fury. R. σπάω, ξσπακα, ἴσπάκελος. Also, (consequent) mortification, the highest state of gangrene, and so rot in a tree's root.

Σφάκελλος, φάκελλος, a bundle, fagot όπως το φάσανον από το σφάσανον.

492

★ Το **φάσκελο** η χειρονομία με το ένα δακτύλο, (κοινώς **κωλοδάκτυλο**) γίνεται με σπασμωδική κίνηση του δακτύλου, ομοία προς την παλινδρομική της συνουσίας και αυτό δικαιολογεί την προέλευση από το ρήμα σπαω=συσπώ, σφαδάζω.

Οι αρχαίοι ονομάζαν αυτή την χειρονομία **καταπύγωνα** όπως μας αναφέρει ο Πολυδεύκης 2.184 (Op. 373)

(Op 373) πυγαστόλος· οἱ δὲ Ἀττικοὶ καὶ τὸν μέσον τῆς χειρὸς δάκτυλον καταπύγωνα ὠνόμαζον. οἱ δὲ ἐνδεῶς πυγῶν ἔχοντες λίσποι (5) καὶ ὑπόλίσποι καλοῦνται καὶ λισπόπυγοι, ἐφ' ᾧ μάλιστα Ἀθηναῖοι κωμωδοῦνται. τὴν δὲ ᾧδε ἔχουσαν καὶ διατράμιν Στράτις (I frg

Rasceolus, a leathern bag.
Fr. φάσκαλος. ¶ Or for *rasceolus* fr. *πίσκος*, a skin, hide.

ΦΡΑΣΕΙΣ

Όρσε πέντε φάσκελα.

Σχολιο

Φαίνεται ότι επειδή η χειρονομία με το ένα δακτύλο ονομαζόταν φάσκελο. Η σημερινή μούντζα, που γίνεται με τα πέντε δάκτυλα είναι "πέντε φάσκελα".

πβλ.

Κύπριος. Είμαι γιατρός και διαβάζω τή σολωμονική.

Άστυνόμος: Ω διάολε !! καί ξέρεις, μουρέ στοκοφίσι¹, να κιαμάρεις² τζή διαόλους; καί δέ σ' τ' άβερτήρανε³ οί διάολοι το κάζο⁴ έτοῦτο πρίν μου γένη; ώρσαι⁵ καί σύ πέντε φάσκελα ς' τή σολωμονική σου μέσα μέσα, διαόλου Σολομό¹. Λέγε μου τώρα γιαμά· μπα κ' ήτανε κάζο πενσάτο⁶;

9398.32 [34], 2086.78

Σημειώσεις

1. **Στοκοφίσι** Stocked fish = παστό ψάρι. Ο Κυπριος ονομάζεται Σολωμός. Το επωνυμο, παντελως αγνωστο στον αστυνομο, του φαίνεται αστείο και τον λειει ειρωνικα στοκοφίσι.
2. **Κιαμάρεις** από το ιταλικο *chiamaire*: καλώ, ονομάζω, επικαλούμαι
3. **Άβερτήρανε** ειδοποίησαν, Από το ιταλικό *avertire* ειδοποιω
4. **Κάζο** περιστατικό, συμβαν, θεμα από το ιταλικο *caso*
5. **Όρσαι** το ορθο είναι **ορσε** =ορισε, πληθ. ορισατε προστακτικη του οριζω, σημ. οριστε με την εννοια παρε, λαβε. πβλ. ορσε γαμπρέ κουφέτα.

6. **Πενσάτο** = εσκεμμένο (αυτό που γίνεται επίτηδες, με σκοπιμότητα και πρόθεση), προμελετημένο. Από το ιταλικό *pensare* σκέπτομαι.

Ετυμολογία

Όμως σπανίως ακούμε την λέξη σφάκελος.

Αντιθέτα αν ετυμολογήσουμε το ΝΕ **φάσκελο** από τον αρχαίο **φάσκωλον**

φάσκωλος, ὁ, δερμάτινο σακούλι, χρηματοφυλλακίον, πουγκί, Ar.Fr.319:—επίσης και **φάσκωλον**, τό, Lys.Fr.90 S., Is.Fr.171S.: υποκοριστικόν **φασκώλιον**, τό, Teles p.38 H., D.Chr.7.55, Ael.NA7.29, Gal.2.559, Agath.4.22 (Phot. and EM789.5 ξεχωρίζει το **φασκώλιον** σάκκος, τσαντα από το **φάσκωλον** πουγκί).

Henry George Liddell. Robert Scott. A Greek-English Lexicon, Sir Henry Stuart Jones. Oxford. Clarendon Press. 1940. σελ. 1919

φάσκωλος, ἰ> (ὡσ. καί οὔδ. το **φάσκώλον**): μικρός δερμάτινος σάκκος, σακκίδιον, σακκούλα, Λατ. *pasceolus*.

Έτυμολογία

φάσκωλος, ὑποκορ. **φασκώλιον** (> λατ. **phasculurrii** ἀρχαιότερο **pasceolus**, διά τό πρόσφυμα. πρβλ. λατ. *baceolus* : βάκηλος. Η σύγγενεια προς τό **φάκελος** (=δέσμη, δέμα) είναι τυχαία ἀλλ' οὔτε και συγγενεια προς το Λατ. **fascia** και **fascis** είναι εξασφαλισμένη

261

Εγκυκλοπαιδικά

Ήταν προφανές ότι ο διαπομπευόμενος, συνήθως περιηγόμενος επί όνου, δεν ήταν τόσο εύκολα προσιτός ώστε να του τρίψουν φούμο στη μούρη (μούντζα) έτσι ή δουλειά γίνονταν από μακριά.

Υποθέτω ότι στη Βυζαντινή διαπόμπευση το **φάσκωλον** γεμίζονταν με φούμο και τυλιγμένο ρίχνονταν στο διαπομπευόμενο. Ήταν μια τηλε-μούντζα. Πιθανόν και να του φώναζαν «πάρε φάσκωλο κλέπτη» (αφού οι συνήθως διαπομπευόμενοι ήταν κλέφτες, [βαλαντιοτόμοι](#) ή μοιχοί).

Κατι αναγολο γινονταν μεχρι προσφατα όταν πεταγανε φουμο σε υποψηφιους βουλευτες και είναι γνωστες οι απειλες: **θα τον μαυρισουμε, θα φαι μαυρισμα, θα φάει φούμο.**

★ Το «μαυρο και δαγκωτο» όμως προηλθε από την ψηφοφορια δια σφαιριδιου. Παντως γενικα το μαυρο είναι το αρνητικο, είναι η αρνηση του χρώματος.

Το ρήμα «**φασκελοκουκουλώνω**» σημαίνει συγκαλύπτω και δεν πρέπει να έχει σχέση με την ιερατική ευλογία ουτε με την αισχρή χειρονομια ουτε με τη μούντζα. Με ένα δάκτυλο μπορείς να κάνεις πολλά καλά και κακά πράγματα οχι ομως να κουκουλώσεις.

Αντιθέτως με ενα καλό **φάσκωλον**, δηλαδή **πουγκί** (και μεταφορικώς = χρήματα, φακελάκι ή σφακελάκι;) μπορείς να συγκαλύψεις κάθε μορφή σκάνδαλου (η συσχέτιση με σύγχρονα γεγονότα είναι συμπτωματική).

Pasted from <<http://www.stougiannidis.gr/hypoglossal/8.htm>>

Παροιμίες

239. "Αν πεθάν' από συνάχη, φάσκελα νά 'χη ή πανούκλα.— 'Επί τῶν μικρῶν καταβαλλομένων.

Ομοια

Αν πεθάνω απο συνάχι η πανούκλα μούντζες να χει

Αναφορές

1

(10.) και ἔλαβεν τὴν αἰθάλην τῆς καμιναίας ἐναντίον Φαραῶ καὶ ἔπασεν αὐτὴν Μωυσῆς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐγένετο ἔλκη, φλυκτίδες ἀναζέουσαι, ἐν τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἐν τοῖς τετράποσιν. (11.) καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ φαρμακοὶ στήναι ἐναντίον Μωυσῆ διὰ τὰ ἔλκη· ἐγένετο γὰρ τὰ ἔλκη ἐν τοῖς φαρμακοῖς καὶ ἐν πάσῃ γῆ Αἰγύπτου.

ΕΞΟΔΟΣ 9:10

ΑΥΤΟ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΚΡΑΤΑΙΩΣΕΙ ΤΗΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΗ ΠΩΣ ΤΟ ΦΟΥΜΟ, Η ΑΙΘΑΛΗ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΜΑΓΙΚΕΣ ΒΛΑΠΤΙΚΕΣ ΙΔΟΤΗΤΕΣ.

Ρε Μωυσή μάγος εισαι;

Βιβλιογραφία

131

Συγγραφέας: Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ
Τίτλος: ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Εκδότης: ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
Έτος:1966

261

Συγγραφέας:Ι. ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ
Τίτλος: ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
Εκδότης:ΦΟΙΝΙΞ
Έτος:1972

9398

Τίτλος: Βαβυλωνία
Συγγραφέας: Δ. Βυζάντιος
Εκδότης:Μ. Σαλίβερος
Έτος:Αγνωστο

2086

Τίτλος: ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ
Συγγραφέας: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ
Εκδότης:ΖΗΤΡΟΣ
Έτος:1836